

DELA VSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izšla vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej - Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. - Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 50 - Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četril leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) - Oglas po dogovoru

Oglaš. reklamacije in naročila na upravo jugoslovanske tiskarne, Ko portalni odtok, Polanski nasip št. 2 - Rokopis: se ne vračajo

Prelat
Andrej Kalan.

Naša novejša slovenska zgodovina pozna malo mož, ki bi bili s svojimi osebnimi vrtilinami in duševnimi zmoglostmi tako vsesplošno v blagor bližnjemu, kot je ljubljanski prošt in prelat Andrej Kalan, ki bo obhajal dne 2. decembra sedemdeseto rojstno leto.

Ako smatramo socialnega reformatorja in delavca onega, ki iz lastne inicijative skuša lečiti bol revnih in zaničevanih, moramo priznati mesto med prvimi g. jubilanu. Njegov nastop sega v prve početke katoliške renesance v Sloveniji. Razgled v njegovo prvo javno delovanje nam ga pokaže kot moža velike naobraznosti, katoliške načelnosti in odločnosti. Kot trnovski kaplan je postal prvi slovenski deželni odbor in se postavil na branik za pravice slovenskega ljudstva. Ostro je nastopil proti tedaj naraščajoči liberalni miselnosti v politiki in v javnem življenju in zoperstavil kleno in globoko v slovenskem narodu vkoreninjeno katoliško zavest. Kalan je zgodaj spoznal, da je zmaga katoliške ideje v tisku in je ustanovil »Domoljuba«, ki ga je 12 let sam urejeval. Nekaj let je bil urednik »Slovenca« in spisal in prevedel je marsikatero povest za ljudstvo. Vse to ga je usposobilo, da stoji že 25 let na čelu največjega tiskarskega podjetja v Jugoslaviji. Kalanova odlična zasluga je: razširjenje slovenskega katoliškega tiska.

Razvojna črta njegovega javnega profila nam pokaže politika, ki je v odločilnih trenotkih stal na čelu slovenske ljudske stranke in videl dobrobit slovenskega naroda v politični skupnosti katoliških plasti naroda. Zato je ustvarjal v stranki politiko dela, načel in ljubezni. V tem je bil zmagovit zlasti l. 1917, ko je prevzel vodstvo stranke in ji pomagal po potih dr. Kreka in dr. Korošca izvojevati in doseči narodovo osvobodjenje. Kalan je postal prvi ljudski komisar za kmetijstvo.

V veliki osebnosti jubilarita pa je močno donela ena struna: vzgojitelja mladine. Takoj začetkom svojega javnega dela je že zaslovel kot oče študentov in se je to stopnjevalo, ko je l. 1900 prevzel vodstvo Marijanišča. Kdo bi mogel našteti vrsto onih sirot in dijakov, ki so se ob njegovi ljubezni greli in rasli in so danes javni kulturni delavci. Niso najzadnji delavski sloji, ki so našli in najdejo v njem oporo in pomoč. Med njegovimi gojenci žari jubilaritova izklesana osebnost še v pozna leta, ko stopi prednje resna ljubeča postava svečenika, ki je sejal ljubezen in želi zopet ljubezni.

Ako se zavedamo, da naš sedemdesetletni jubilarit zavzema najodličnejša mesta v ljubljanski škofiji kot generalni vikar in stolni prošt, da je aktivni predsednik Katol. tisk. društva, predsednik Slov. čebelarskega društva in ravnatelj Marijanišča, se moramo veseliti in hvaliti Gospoda Boga tudi mi krščanski delavci, ker visokočislani jubilarit je mogočno dvigal svoj glas na katoliških shodih za pravice delavnega ljudstva in je ostal tak v delu in mišljenju tudi še danes.

Delavstvo se zato z veseljem pridružuje čestitkam, ki jih poklanja slovensko ljudstvo svojemu bodritelju ob njegovi sedemdesetletnici. Krščansko socialistično delavstvo bo vedno znalo ceniti in spoštovati moža, ki so z odkritosrčnostjo in razumevajočim srcem spremljali delavstvo v boju za pravico.

Pravična stvar zmaguje.

(Pismo iz Kelmorajna.)

Največja bitka med delavstvom in kapitalom, kar jih je Nemčija doživela po vojni, še vedno traja in skoraj bo mesec dni, ko so ta boj izzvali delodajavci. Mi smo na tem mestu že poročali, da so združeni lastniki metalnih tovarnen v Porenju 1. novembra odpustili vse delavstvo, nad 215.000. Odpustili so delavstvo potem, ko so se z njimi cel mesec pogajali in ko sta obe stranki pristali na to, da naj razsodi zastopnik ministra za delo.

Ko je ta zastopnik razsodil tako, da je delavstvu priznal polovico njihovih zahtev za upravičene, so veleindustriji odgovorili z odpustitvijo vseh delavcev. To so storili kljub temu, da so razsodbe vladnega zastopnika po nemški socialni zakonodaji v takih slučajih obvezne.

Kapitalisti so torej pričeli borbo i proti delavstvu i proti pravici, proti pozitivnim zakonom. Zanašali so se na slabo finančno stanje strokovnih organizacij in na nedisciplino v delavskih vrstah.

Denarno stanje strokovnih organizacij res ni bilo zavidanja vredno, zato pa je bila disciplina tem vzornejša. Vodstvo vsega gibanja so prevzele v roke organizacije katoliškega centra, ki so našle najodličnejšo podporo pri duhovščini.

Duisburški in paderbornski škof sta takoj izdala razpise, da se mora v vseh cerkvah zbirati milodare za delavske

družine; katoliška humanitarna društva pa so prevzela prehrano delavskih otrok.

Denarno podporo vsem brezposelnim pa nakazujejo obline, ki so v tej pokrajini večinoma v rokah krščanskih socialistov. Po približni cenitvi znašajo te podpore 55 milijonov dinarjev tedensko.

In ravno radi teh velikih vsot je pričela še bolj ogorčena borba pred sodišči. Kajti delodajavci so v slučaju kršitve zakonov dolžni poravnati vso škodo, ki bi jo utrpelo delavstvo tekom stavke, izzyane po podjetnikih.

V prvi instanci je sodišče za delo — kakor sem to v zadnjem pismu poročal — razsodilo v prilog delodajavcem. Vsed pritožbe strokovnih organizacij se je v soboto, 24. novembra vršila razprava pred vzklicnim sodiščem v Duisburgu. To sodišče pa je razsodilo v prilog delavstva. Sodišče smatra, da je izrek zastopnika ministra za delo obvezen za obe stranki. Ker se ga delodajavci niso držali, so obsojeni tudi na povračilo vse nastale škode.

Dočim so se delodajavci takoj pritožili na najvišje državno sodišče za delo, ki je v rokah socialnih demokratov, so delavci na podlagi te sodbe poslali organizaciji industrijev pismeno zahtevo, da naj se takoj prične z delom v vseh obratih. Opozarjajo delodajavce, da bo v slučaju vsakega odlašanja njihova materialna in moralna odgovornost vedno večja.

Političen pregled.

Še oblastni proračuni.

Pred sprejetjem oblastnih proračunov smo izrekli o vsem iskreno besedo. Popolnoma se zavedamo, da ni vse popolno, kar je in kakor je; a ravno tako dobro vemo, da je vsak začetek težak in da vsem nihče ne ustreže. Kdor hoče dati, mora imeti, kdor hoče prejemati, mora jemati tam, kjer kaj je. Od svojega resnično majhnega deleža, daje delavstvo zelo veliko v direktnih davkih in dokladah, še več pa v indirektnih. Če primerjamo gmočno plat delavcev in drugih stanov, moramo reči: delavstvo daje relativno največ, prejema pa najmanj. To je dejstvo. In vendar se ne pritožujemo, kljub temu, da se vsega tega prav dobro zavedamo, ne kričimo, ker verujemo v poštenost drugih, zapamto sebi in svoji moči in zato upamo v boljšo bodočnost. Taki smo delavci.

A drugi! Gostilničarji in industrijci, ti »reveži«, »ogoljufani«, »po krivici trpečii«, kako ti vpijejo, protestirajo! Vsak ima pravico, da se brani, če se mu godi krivica. Ravno zgornji sloji pa tega nam, delavcem, ne priznajo. Mi smo pa poštenu tudi do drugih in pravimo: prav, če se vam godi krivica. A kje je krivica? Relativno dajete najmanj, prejimate največ. Dajete od našega denarja, kar sploh dajete, prejimate od našega denarja. Gospodje gostilničarji in industrijci, pri prihodnjem proračunu bomo pokazali, da smo slišali vaše vpitje. Če se boste pa dali voditi od politike, od stranke, ki je tuja celoti slovenskega naroda, in če boste igrali sluge tujemu kapitalu in kapitalizmu, no, potem se bo vaše vpitje moralo spremeniti v kričanje. To, kar mi dobimo premalo, pa je naše po vsej pravici, bomo zahtevali zase; kar je danes vam zagotovljenega po krivici in od našega deleža, to bomo zahtevali mi. Tako bo govorilo naše delavstvo in pokazalo, da tudi demagogijo zna prav obrniti.

Dve trditvi.

Vladni listi poročajo, da je vlada trdna in stabilna, opozicionalni pa, da bo kmalu padla. Iz vseh dosedanjih dogodkov in vseh podobnih slučajev pa vemo, da je čezmerno poudarjanje na vsaki strani sumljivo in večkrat le želja resnice. Da razmere niso pri nas normalne, da ni tako, kakor bi moralo biti, je dejstvo. Da bo pa nova vlada mnogo boljše od sedanje, ali da nam bi nove volitve ozračje popolnoma razčistile, je precej naivna trditev, ki se rodi pač v glavah, ki jim je za vlado, ne pa za razčiščenje položaja in resnični blagor vseh državljanov.

Načrt šolskega zakona.

Zakonodajni odbor predeluje načrt šolskega zakona. Vojvodinski katoličani imajo velike protestne shode, ker predvideva načrt, da bodo verouk učili laični učitelji kjer ni sistemiziranih katehetskikh mest in ne duhovniki. »Krščanska šola« (pri nas se tako imenuje društvo) je bila svoj čas zelo agilna. In danes velja še isto, namreč, za katoličane je silno važno, da je šola krščanska in da krščanskega nauka ne poučuje nekdo, ki sicer z besedo in dejanjem taji krščanstvo. Bo prav, da smo na to pozorni.

Za šolska poslopja in za stanovanja učnemu osebju bo po novem načrtu šolskega zakona morala skrbeti občina. Za naše razmere bi to ne bilo tako slabo, če bi država odstopila tudi gotov del dohodkov. Samo pravica, da smejo šolski odbori nalagati doklade na davke, je pa vseeno malo premalo. Srbija in Hrvatska pa bosta na ta način še dolgo izkazovali velikanski odstotek analfabetov.

Za delavstvo novi načrt o šolah ni posebno simpatičen. V naši državi se nismo še nikdar šli učiti kam drugam in sicer tjakaj, kjer je delavstvo res nekaj

napredovalo tudi pri zakonodaji. Res je težko, oziroma nemogoče, ustvariti pri nas zakon, ki bo dober za vse pokrajine. Prevelike kulturne difference so. Kdor pa to uvidi, naj pusti, da si mi sami postavljamo zakone, kakor nam je prav in potrebno. Slovenija in Macedonija ne moreta korakati po istih stopinjah, najmanj pa na šolskem polju.

Osebná vprašanja.

Radikali se zopet kregajo med seboj. Pa ni kakšno načelno vprašanje v ozadju, ampak osebe. Na shodih se celo tepejo in do krvi skoljejo. Dokler se ne reši osebnih vprašanj, je seveda premalo časa za državne zadeve. Davidovič, šef demokratske stranke, pridno konferira s svojimi ožjimi prijatelji. Ali ne zaupa vsem, ali išče primernega trenutka, da spravi stranko radi spora pri radikalih v boljše pozicijo, ali pa dobro čuti desorganizacijo v opoziciji in išče novih potov, bo pokazala bodočnost.

Sodišče delavskega zavarovanja.

Sodišče delavskega zavarovanja v Ljubljani se je konstituiralo tekom oktobra in novembra 1927. V tej dobi je bil imenovan predsednik sodišča in njegova namestnika ter je izšlo imenovanje prisodnikov ter njih namestnikov.

Tekom decembra 1927 so došla končna navodila od strani ministra pravde ter Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu. Sodišče je v tem času pripravilo vse potrebne registre in pisarniške formularje. Tako je bilo s koncem leta 1927. sodišče delavskega zavarovanja v Ljubljani smatrati kot pripravljeno, da počne s svojim rednim poslovanjem.

Dne 12. januarja 1928 je bilo sodišču delavskega zavarovanja od Okrožnega urada v Ljubljani dostavljenih prvih 25 pritožb s priloženimi ugovori.

Vsega skupaj je bilo v letu 1928. do 12. nov. t. l. pri sodišču delavskega zavarovanja v Ljubljani vloženi 312 pritožb. Od teh 312 pritožb odpade 124 na zahtevo po bolniško zavarovalnih dajevah, 188 pa zadeva pritožbe iz naslova nezgodnega zavarovanja.

Pritožb za bolniško-podporne dajatve je bilo skupaj 124. Nezgodne dajatve se zahtevajo v 127 pritožbah.

Sodišče delavskega zavarovanja je v predloženih slučajih opravilo do konca oktobra t. l.: poravnalnih narokov 211, ustnih razprav pa 125. Rešenih je dose-daj 174 slučajev.

Proti tožencu t. j. proti OUZD-u (SUZOR-u) se je glasila razsodba v 69 slučajih, proti Trgovskemu bolniškemu društvu v treh slučajih. V ostalih slučajih so bile pritožbe brez uspeha t. j. je razsodba izpadla proti zahtevku pritožnika.

Upoštevač gornje podatke je smatrati nerešenim še 138 slučajev. Ti slučajji pa so že v obravnavi.

OUZD je izgubil v 69 slučajih. Skoro v istem številu je OUZD vložil priziv na Vrhovno delavsko sodišče v Zagrebu. Vrhovno sodišče delavskega zavarovanja pa še ne funkcionira, zato se prizivi ne rešujejo. Dokler pa prizivi niso rešeni, toliko časa pritožniki, t. j. delavci ne dobe nikakih dajevah od strani OUZD, kljub temu, da so v pravdi proti OUZD zmagali. Poleg tega pa ne dobe izplačanih niti stroškov, kateri so v zvezi z dopotovanjem k obravnavi pri Del. sodišču (izgubljene mezde, vlak, prehrana itd.).

Zahtevamo, naj Vrhovno sodišče delavskega zavarovanja takoj začne z delovanjem, naj rešuje prizive, da tako pridejo delavci do svojih pravic.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Poselska zveza

Nabiranje darov za onemogle služkinje. Kakor se ugotavlja, nabira neka oseba po Ljubljani in morda tudi po bližnji okolici v imenu Poselske zveze ali Zveze služkinj darove za onemogle služkinje. Poselska zveza kakor tudi Zveza služkinj opozarjata, da ni nobena od navedenih pooblastila koga, da bi v njih imenu nabiral prispevke za onemogle služkinje. Ker ni izključeno, da gre pri tem za zlorabo navedenih organizacij, se naproša občinstvo, da prijavi nabiralca čim se pojavi, Poselski zvezi v Ljubljani ali pa policijskemu ravnateljstvu. — Poselska zveza in Zveza služkinj.

Penovno opozarjamo vse služkinje, da posredovanje dostikrat izrabljajo dobičkaželjne osebe v sebične namene z različnimi poslovalnicami, ki v resnici ne poslujejo. Edina res prava posredovalnica za služkinje je posredovalnica Poselske zveze v prostorih Jugoslovanske strokovne zveze v Delavski zbornici na Miklošičevi cesti. Ta edina izvršuje posredovanje solidno, ker ji ne gre za profit, ampak le za to, da poštenim gospodm nudi tudi poštene služkinje. Zato se tudi vse gospodinjice, ki hočejo imeti dobre služkinje in jih za njih zvesto službo tudi dostojno plačati, obračajo za služkinje le na posredovalnico Poselske zveze. — Jugoslovanska strokovna zveza.

Papirničarji

V nedeljo 9. decembra se bo vršila plenarna seja vseh zaupnikov in odborikov organizacije iz Vevč, Goričan in Medvod ob 9 dopoldne v prostorih JSZ v Delavski zbornici v Ljubljani. Obravnavale se bodo velevažne strokovne in organizacijske zadeve.

Železničarski vestnik

Neredno uvrščevanje vlakovnih skupin v Zagrebu-Sava. Že dalj časa se opaža, da zagrebški gg. prometniki delajo s slovenskimi skupinami ljubljanske direkcije tako kakor se gospodom prometnikom poljubi. Ne pomislijo nič, da so vlakovodji in vlakospremno osebje tudi ljudje kakor drugi, da rabijo počitek itd. Ker imajo posebno tovorni vlaki na tej progi precejšnje zamude, zato ni mogoče, če pride vlak v Zagreb deset ur zamujen, da bi moral svoj turnus vlak prevzeti nazaj v Ljubljano. Osebje je potrebno počitka, zato ne rabimo nikakega šikaniranja ampak zahtevamo red. Množe se tudi slučajji, da se evenatuelno turnus vlak odpove in vpe-lje kasnejši vlak in tu gospodje nič ne pomišljajo, kar vpokličejo poljubno skupino. Pa pridemo zato v Ljubljano deset pa tudi 20 ur pozneje. In direktni tovorni vlaki za Ljubljano? Ljubljanska skupina čaka v Zagrebu, direktni vlak dobi zidanmoško skupino, vlak za Zidani

most ali za Maribor dobi ljubljanska skupina, in tako je zmešano v Zagrebu, da se gospodje sami menda ne spoznajo. Edina pomoč bi tu bila, da pride železna metla in pomede s temi sektanti. Nikar ne mislite, da hodimo zato v Zagreb, da bi nas v Zagrebu šikanirali, red mora biti in če je lahko red na naših dispozijskih postajah, mora biti red tudi v Zagrebu. Če tega ne bo konec, bomo zaprosili pomoči na merodajnem mestu potom naših g. narodnih poslancev.

Članom Prometne zveze. Vkljub temu, da se malo dopisuje v našo »Pravico« za železničarje se vendar precej dela. Dokler ne ustanovimo lastnega glasila, bi bilo umestno, da se vsi dopisi spravijo v prvo »Pravico« v mesecu. Dolžnost članov pa je, da sodelujejo in prispevajo tudi z dopisi. Veliko je krivic še, za katere centralni odbor ne ve, in marsikaj bi se dalo popraviti. Vsi člani gotovo več vedo kot eden in zato na delo za našo »Pravico«. Zato si nalozimo za mesec december to nalogo, da prispevamo čim več dopisov za prvo »Pravico« v decembru in da v mesecu decembru pridobi vsak član še enega člana tovariša. Na delo torej, čim več nas bo, več bo še uspehov. — Član s proge.

Nov specialist za notranje bolezni. Pomočnik ministra za promet je odobril pogodbo, ki jo je sklenila oblastna uprava bolniškega fonda pri direkciji drž. železnice v Ljubljani s specialistom g. dr. Mih. Kaminom, ki ordinira v Centralni ambulanti v Ljubljani vsak ponedeljek, torek, četrtek in petek od 12.30 do 14. ure, izvzemši oblastveno priznane praznike, ki bi slučajno padli na ta dan.

Sprememba ordinacijskih ur. Od 1. decembra ordinira g. dr. Ivan Pintar, specialist za ženske bolezni v Centralni ambulanti ob ponedeljkih in ob petkih od 8. do 9.30 in ob sredah pa od 16.30 do 18. Vsled tega pa odpade ordinacija ob četrkih.

Zasebni nameščenci

Skupina privatnih in trgovskih nameščenec v Ljubljani. Prihodnji sestanek se bo vršil v torek 4. decembra. Na sporedu so poročila o organizaciji in o zadnjem kongresu Del. zbornice in vtisih v Belgradu. Pridite! — Vse člane prosimo, da poravnajo članarino po prvem decembru za to leto. Nekateri so dobili položnice, to predvsem vsi izvenljubljski člani. — Božič se bliža in Miklavž. Odbor je imel več izrednih izdatkov, za katerih kritje članarina 1 Din ne zadostuje. Zato prosimo, da člani po možnosti darujejo poleg članarine kak dinar. — Skupina ima svoje uradne ure vsako soboto od 1—2 opoldne in vsak torek od 7—8 zvečer v prostoru Jugoslovanske strokovne zveze, Delavska zbornica.

Kamnoseško delavstvo

Ribnica na Pohorju. Naš sestanek je v nedeljo lepo uspel. Sicer ni bilo take udeležbe, kakor bi bilo želeli za našo skupino, ali vsled prevelike oddaljenosti in slabega vremena moramo oprostiti. Tov. tajnik nam je govoril o Delavski zbornici in njenih nalogah za delavstvo. Tovariši so se za to ustanovo zelo zanimali in izjavili željo, da bi se večkrat tako domače pomenili in tako bolj seznanili z delavsko zakonodajo sploh. Ker so bile vedno pritožbe, da skupina ne posluje redno, se je razpravljalo o tem in sklenilo, da se za vsak kamnolom izvoli provizoren odbor, kateri bo popolnoma samostojno vodil svojo skupino. Na rednem občnem zboru izvoljeni odbor ostane kot nekaj glavni odbor, ostala dva pa sta kot izvršilna organa istega. Vsled tega opozarjamo vse člane, da naj v spodnjem kamnolomu (Lenarčič) se v vseh zadevah obrača na tov. predsednika Franca Weissa, članarino pa odračunavajte tov. blagajniku Antonu Črešnarju, v tajniških zadevah se pa obračajte na tov. Alojza Kremljaka. — V zgornjem kamnolomu (A. Res in drug): predsednik Peter König, blagajnik tov. Henrik Sgerm, tajnik tov. Aleksander Peč. Oba tajnika sta dolžna vsako važnejšo zadevo izročiti tajniku glavnega odbora tov. Josipu Ričniku. Upamo, da bo s tem to vprašanje rešeno in dana podlaga za redno poslovanje naše organizacije. Tovariši, odborniki in člani, zavedajte se svojih dolžnosti do organizacije! Red, točnost in disciplina! Vsak nas bo respektiral in spoštoval, če bo videl, da je naše delo resno in usmerjeno za tem, da razorjemo ledino, da se dvignemo do boljših dni.

Vič-Glince. Ker je število pristopivših članov doseglo število, ki je glasom že odobrenih pravil določeno za ustanovitev skupine, je pripravljavni odbor društva Strokovne skupine delavcev in nameščenecv sklenil, da se bo vršil dne 8. decembra ob 10 dopoldne v dvorani Prosvetnega društva ustanovni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo pripravljavnega odbora, 2. volitev odbora in nadzorstva, 3. volitev delegatov za občni zbor zveze, 4. slučajnosti. Na občnem zboru se bodo sprejemali tudi novi člani. Tovariši, udeležite se važnega občnega zbora polnoštevilno ter pripeljite seboj tudi neorganizirane!

Vič-Glince. Strokovna skupina delavstva in nameščenecv, ki se pravkar ustanavlja, že lahko beleži nekaj uspehov. Uspehi, od katerih bodo imeli le organizirani tovariši v prvi vrsti koristi, pa bodo brezdvoma še sledili, čim bo organizacija pravnoveljavno stopila v akcijo. Delavci in nameščenci vedno bolj uvidevajo pomen organizacije. Saj je nam itak vsem znano, da dosedaj v naši občini še ni obstajala organizacija, ki bi se borila izključno samo za tiste, katerega tako rado vse prezira, in je

zato pomoči in zaščite najbolj potreben. Šele sedaj ima delavsko organizacijo, na katero se lahko s polnim zaupanjem obrača vselej, kadar mu je pomoč potrebna. Zato kličemo delavstvu: Vrzi od sebe brezbriznost in vse drugo, kar te odvrača od pola, ki pelje v enolno borbeno organizacijo, kajti brez organizacije si le slepo orodje v rokah kapitalističnih izkoriščevalcev! Pridruži se bojnim vrstam svojih tovarišev-sotrpinov!

ZNIŽANA VOŽNJA NA ŽELEZNICI ZA DELAVCE, KI SE VOZIJO NA DELO, ALI KI IŠČEJO DELA.

V sporazumu z železniškim ministrom je izdal minister za socialno politiko pravilnik, ki ureja način in pogoje za znižano vožnjo na železnici onim, ki se vozijo na delo ali ki iščejo delo. Delavci rokodelskih, industrijskih, trgovskih, prometnih, rudarskih in tem sličnih podjetij uživajo polovično vozno ugodnost na vseh državnih železnicah v 3. razredu potniških in mešanih vlakov pod sledečimi pogoji: da so bili resnično najmanj tri dni brez posla v kraju svojega bivališča ali če dokažejo, da so dobili v drugem kraju službo, delo; v kraju njihovega bivališča resnično ne morejo najti dela; da so v drugem kraju dobili potom posredovalnice dela ali potom tretje osebe delo ali da vsaj obstoji verjetnost, da delo dobe; da z ozirom na njihovo dosedanjo nezaposlenost in višino njihovega zaslužka kakor tudi z ozirom na posebne družinske razmere niso zmožni plačati iz lastnih sredstev normalne cele vožnje. Pod navedenimi pogoji se morejo delavci posluževati te vozne ugodnosti samo na podlagi posebnih objav, katere izdajajo javne borze dela, njihove podružnice in ekspoziture. Kjer teh ni, izdajajo objave odseki za socialno skrb pri oblastnih upravah in okrajnih glavarstvih. V krajih, kjer tudi teh ni, pa občinski urad; ta pa samo na predlog Delavske zbornice. Poleg objave mora imeti delavec še delavsko knjižico, če še nima delavske legitimacije s sliko, izdane od pristojne oblasti, odnosno od organizacije v zmislu člena 120 zakona o zaščiti delavcev. Objava velja samo za enkratno potovanje na označeni progi v roku 14 dni po izdaji. Potovanje se lahko nastopi poljubni dan v tem roku, končati pa se mora v roku veljavnosti objave. V končni postaji mora delavec oddati objavo pri izhodu.

Pod istimi pogoji uživajo enako vozno ugodnost tudi poljedelski delavci, gozdarski, gradbeni, tesarski in opekarski delavci, če potujejo v skupini po najmanj 10 delavcev iz istega kraja v isto namembno postajo in najmanj 100 km daleč ali pa če plačajo za razdaljo 101 kilometer in za 10 delavcev. Ugodnost uživajo samo na podlagi posebnih »uverenj«, katere izdajajo zgoraj navedene ustanove in oblasti.

Ali agitiraš vedno in poudarja za našo »Delavsko Pravico«?

Atom:

Komu služi morala?

Misli krščanskega socialista.

»Zakoni, morala, verstvo — zanj (za proletarca) meščanski predsodki, za katerimi tiči prav toliko meščanskih interesov,« tako beremo v komunističnem manifestu Karla Marksa. Napačen je nauk Marksov, kajti morala je bila, je in vedno bo tista moč in sila, ki edina more ozdraviti človeško družbo. Pa o tem pozneje. Radovedno se človek vpraša, kako je mogoče, da je Marks in ž njim toliko njegovih privržencev prišel do tako žalostnega zaključka v sodobni morali Evrope, ki se na splošno naziva krščanska. Reči moramo da očitke ni neopravičen. Oglejmo si par zgledov. Krščanska morala pravi: Posvečuj praznik, to se pravi opusti hlapčevska dela in udeleži se zapovedane službe božje i. t. d. Videl si pa lahko letos, če si imel odprte oči, po ljubljanskih ulicah, da so nedeljo za nedeljo delali zidarji na novih stavbah, in če jih vprašaš, zakaj si po trudapolnem delu vlega tedna ne privoščijo počitka, dobiš odgovore: Ako ne delam, me odpuste, ali pa: Tako malo zaslužim, da moram delati, ker drugače ne zaslužim niti najpotrebnejšega. Ali morda razodeva to krščansko moralo? Še dayno ne. In koliko je uslužbenecv in uslužbenk, ki pri najboljši volji leto in dan ne mo-

rejo ne k maši ne k pridigi, kljub temu, da je po tretji božji zapovedi ukazano, udeleževati se zapovedane službe božje.

Krščanska morala pravi: Ne ubijaj, to se pravi prepovedano je sebi ali bližnjemu škodovati na duši ali na telesu. Po pogledju krščansko Evropo, kako se oborožuje vedno bolj, kako razsipa milijone in milijarde za oboroževanje, med tem ko za tisočero drugih stvari ni denarja. »Militarizem stiska narode čimdalje bolj v smrtni objem. Materne rode otroke za vojno, tehnika se razvija za vojno, vsa kultura za vojno, vsa industrija za vojno, vsa javna dela za vojno. Vse za obrambo meja. Za vojno šolajo države moške, pripravljajo ženske, celo otroke. Šole služijo vojni dresuri. Uče oboževati lastni narod, sovražiti vse, kar je tujega. Mladinske, prosvetne, vzgojne organizacije služijo vojni dresuri. Ljudi uče slepe pokorščine, ubijajo lastno razsodnost, uče vojaških spretnosti in jih pripravljajo na krvavo morijo.« (»Ogenj«, 1928, št. 4.) In vse to kljub temu, da uči krščanska morala: Ne ubijaj!

Poglejmo še v tovarne! Po svetovni vojni je produkcija v Združenih državah neverjetno napredovala. To zvišanje produkcije so dosegli na ta način, da delavci izrabijo prav vsako sekundo, zlasti pa z akordnim delom. Akordno delo plačajo bolje in ženejo tako ljudi, da izrabijo njihovo moč v par letih. Večina delavcev ne vzdrži tega delovnega tem-

pa več kot nekaj let, akordni delavci pa opešajo že v prvem letu. Tega delovanja in načina izrabe človeka ne moremo drugače imenovati, kot premišljen, v današnjem kapitalističnem sistemu, predviden umor cele armade delavcev. To početje se upira vsakemu čutu in božjemu dostojanstvu človeka, ki ga ponižuje pod živino. Pri hitrem umoru enega človeka vse javka in kriči, pri počasnem, premišljenem umoru delavskih množic pa hvalijo in zagovarjajo obstoječi gospodarski red in še govore zraven o socialnem čutu. (»Ogenj«, 1928 št. 11.) In vse to vkljub temu, da uči krščanska morala: Ne ubijaj!

Krščanska morala pravi tudi: Ne kradi; to se pravi prepovedano je bližnjemu škodovati po krivici na njegovih lastninah. »Najgostovnejša resnica je, pravi socialni papež Leon XIII., da bogastvo držav izvira iz dela delavcev.« Delo rodi pravico do proizvodov dela, ako tega ne rodi je to tatvina, ki je po sedmi božji zapovedi prepovedana. Poglejmo si dejansko stanje današnje »krščanske« človeške družbe. Preje omenjena povečana produkcija, ki ubija ljudi in človeško življenje, naravno povzroča nadprodukcijo, ki povzroča kopičenje zalog. Ker se nakopičene zaloge ne rentirajo, zato ustavijo podjetje in na stotine in na tisoče delavcev je izprtih in brezposelnih. Brezposelnost je otrok kapitalizma, zato tepe predvsem revne sloje in jih bo še tako dolgo, do-

kler krščanska morala ne pride res do veljave. Mastni dobički, visoka obrestna mera, kopičenje zalog i. t. d. vse to mora roditi brezposelnost v državah in jo bo rodilo, dokler ne bodo narodi prežeti s krščanskim socializmom.

Podobno temu je dejstvo, o katerem sem bral te dni: Uprava državnih monopolov izkazuje za leto 1927 (do 31. marca 1927) 2221.8 milijonov dinarjev čistega dobička. (»Ogenj«, 1928 št. 11.) Dobesedno vzelo: stradajo pa producenti tobaka v Hercegovini in stradajo delavci in upokojenci tobačnih tovarn. In vse to kljub temu, da uči krščanska morala: Ne kradi.

To je le nekaj zgledov »udejstvovanja« krščanske morale v »krščanski« človeški družbi. Ako je vse to in dosti je, če je le del tega videl Karl Marks potem razumemo, kako je mogoče reči, da je morala za proletarca le meščanski predsodek, za katerim tiče meščanski interesi. Zmotil se je pa Marks misleč, da treba zaradi tega zavreči sploh krščansko moralo, to se pravi otroke z umazano vodo vred iz banje vreči. Zlorabiti se pač da tudi najboljša stvar na svetu, tudi krščanstvo in njegova morala. Vedeti pa moramo, da edino krščanstvo in njegova morala v dejanju izvedena, kakor to zahteva krščanski socializem, more preurediti današnji družabni red. Velešilo sebičnosti, nepremagljivo silo prijemljivega dobička more premagati le kraljestvo, ki ni od

Tedenske novice.

Gradbena zadruga »Delavski dom« vabi one člane, ki reflektirajo na parcelo v Trnovem, poleg mestnih hiš v Koleziji, kakor tudi one, ki so se že priglasili, da sigurno pridejo v ponedeljek 3. decembra 1928 od 6 zvečer dalje v prostore Jugoslov. strokovne zveze v palači Delavske zbornice na Miklošičevi cesti v svrhu razgovora o kupnih pogojih in razdelitve posameznih parcel. — Odbor.

Maribor. Izredni občni zbor I. delavske hranilnice in posojilnice se bo vršil v nedeljo 9. decembra 1928 ob pol 10 dopoldne v društveni sobi na Koroški cesti št. 1 s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Odboritev računskega zaključka za leto 1927. 3. Volitev novega odbora in nadzorstva. 4. Slučajnosti. Vse člane se poziva, da se občnega zbora sigurno udeležijo.

Pri javni borzi dela v Mariboru je ponujeno delo: moškim: 4 viničarjem, 3 majarjem, 2 hlapcem, 30 kopačem (rudarjem za Srbijo), 1 lončarju, 1 slaščičarju, 1 mizarju, 1 stavb. ključavničarju, 1 sodarju, 3 čevljarjem, 1 strojničarju, 1 kamnoseku, 1 kleparju, 1 lesostrugarju, 1 brivcu, 1 črkoslikarju, 1 slugi, 1 mlinarju, 1 žagarju, 1 vrtnarju, 1 električarju. — **Vajencem:** čevljarške, kolarške, tapetniške, lakirniške, kovaške, pekavske in mizarne obrti. — **Zenskam:** 5 kmečkimi deklam., 7 služkinj, 8 kuharicam, 2 kuharicam k orožnikom, 1 perf. likarici, 7 šiviljam za perilo, 2 natakarcama, 1 gospodinjji v župnišče v Bosno, 2 postrežnicam, 1 pisarn. moči, 1 pletilski vajenki, 2 šiviljskima vajenkama.

Pri javni borzi dela v Ljubljani je delo na razpolago: moškim: 1 les. manipulantu za trdi les, 30 rudarjem, 3 sodarjem, 3 čevljarjem, 3 kleparjem, 3 elektromonterjem, 3 pečarjem, 1 železostrugarju, 1 žagarju za na venecijanko, 1 hišniku, 1 jermenarju in sedlarju, 1 mizarju, 4 zidarjem, 1 mesarju-klobasničarju, 18 navadnim delavcem, 5 vajencem. **Zenskam:** 1 frizerki, 1 kmečki dekli, 1 pletilki za nogavice, 6 tkalkam, 1 kuharici, 2 služkinjama, 2 šiviljama za plašče, 1 šivilji za splošno delo, 1 delavki mlajši, 1 kuharici, 1 kuharici k orožnikom.

Pri javni borzi dela v Celju dobe delo: moški: 8 hlapcev, 36 rudarjev, 1 pečar, 1 terasser, 2 ključavničarja, 1 klepar, 1 električar, 2 kotlarja, 1 kolar, 1 sodar, 7 mizarjev, 4 gateristi, 3 tkalni mojstri, 1 tkalni poslovođa, 1 čevljar, 2 krojača, 1 slikar, 25 delavcev težakov, 1 knjigovodja, 16 vajencev. — **Zenske:** 3 dekde, 4 pletilje, 1 šteparica, 1 šivilja za perilo, 1 perica, 1 likarica, 5 natakarc, 2 hotelske kuharice, 2 kuharice, sobarice in služkinje.

V vsako hišo „Delavsko Pravico“!

tega sveta, krščanstvo. Vso demonško moč zlata in vse divjanje razbesnelih strasti more ukrotiti le duhovna sila krščanstva. Preureditev družabnega reda brez te sile je samo govornjenje brez podlage in s tem se more tolažiti le tisti, ki ne pozna ne človeka, ne njegovega življenja.

Sramota Anglije.

Pod tem naslovom piše v nekem angleškem tedniku dober poznavalec žalostnih razmer v odnotnih obširnih rudarskih revirjih. Ker je mnogo sličnega temu tudi pri nas, še celo slabše je, bo gotovo zanimalo naše rudarje, kako živi in stoji njihov angleški tovariš-rudar.

Jenkins piše: Le malokateremu Angležu, ki ne pozna razmer, je znano, kakšna težka tragedija se odigrava v premogovnih revirjih Anglije, posebno južnega Walesa. Angležu ni mar jok in stok stradajočih rudarskih rodbin, on se zanima zgolj le za kortske in v zadnjem času pasje dirke. Dasi so radi nizkih mezd in nezaposlenosti obširne pokrajine južnega Walesa spremenjene v stradajoče revirje, da so mesta in vasi podobna krajem, kjer se je pojavila epidemija, da so ljudje slabo opravljeni, izstradani, obupani, vsega tega povprečen Anglež ne ve, odnosno, ne mara vedeti. Nikoli niso sužnji toliko pretrpeli,

Krekova družina.

Iz centrale. Družine, katere imajo kako 1. številko »Ognja« odveč, prosimo, da jo pošljejo upravi »Ognja«.

Ljubljana. V četrtek 6. decembra ob 8 zvečer se bo vršil skupni članski sestanek. Udeležite se ga vsi člani, članice in Borci. Vsak petek dramatična šola. — 5. decembra priredi naša družina običajni Miklavžev večer v prostorih I. del. konzumnega društva na Kongresnem trgu. Darila se sprejemajo samo do 6 zvečer. Začetek bo ob sedmih. Miklavž bo velik in tudi zelo hud, pripeljite male s seboj.

Sneberje-Zadobrova. Naša družina je imela v nedeljo 25. t. m. svoj družinski sestanek. Na sestanku se je ustanovil dekliski odsek.

„Ogenj“.

12. številka »Ognja« je izšla. »Advent« ji je postavil kot geslo urednik. Da, v adventu smo, v prihodu pravice, v prihodu dni, ki morajo priti. Vsebinske številke je naslednja: Uvodna beseda; 14. psalm; Temelji, naloge in delo krščanskega socializma. V tem članku nam je v splošnih obrisih začrtan naš program, čigar mnogo točk je bilo precej izčrpno obravnavanih v teh številkah letošnjega letnika. K našemu zorenju; Organizacija; Uporniki; Krekova mladina; Proletarska koračnica; Česa nam je treba; Ona. Ta črtica kaže proletarskega študenta, ki iz ljubezni do ideje odkloni svojo srečo zato, da se more ves žrtvovati sočloveku. Slovenska zemlja kliče; Srečanje; Iz pokreta; Mladi mladim; Boj odmirajočega rodu.

Listu je bilo prorokovano kratkotrajno življenje. Mislili so, da bo zdihnil ob polovici leta, upalo so, da bo prenehal s svojo 12. številko. S to številko je pač zaključil svoj prvi letnik, prenehati pa ne more in tudi ne bo, dokler ne izvrši svoje naloge, dokler ne konča svojega poslanstva, zaradi katerega je bil list poklican v življenje.

Prva številka drugega letnika izide še pred božičnimi prazniki. Naša povest »Pet minut pred polnočjo« se bo redno nadaljevala. Povest je krepka in vsa naša, naša prva proletarska povest.

List pripravljamo in vabimo tovariše, da se naroče nanj. Naročnina 32 dinarjev letno, za dijake 20 Din. Naroča se pri Upravi »Ognja«, Delavska zbornica, Krekova mladina, Ljubljana.

Po svetu.

Za zveznega predsednika Amerike je izvoljen Hoover. Dobil je 58 odstotkov glasov, njegov protikandidat, katoličan Smith pa 42 odstotkov, vendar je dobil Hoover po volivnem sistemu 82 odstotkov volivnih mož. Hoover je dobil 21.450.000 glasov, Smith 15.500.000.

Na Ogrskem so prepovedali vsa dela, ki jih je spisal angleški pesnik G.M.

vsaj duševno ne, kot prebivalci rudarskih revirjev »svobodne« Anglije.

Pred manj kot desetimi leti so bili Blaina, Blaenavon, Tihondda Valley prospavajuči kraji, kjer je vladalo zadovoljstvo, kjer so živeli ponosni in veseli rudarji, imeli visoke prihranke v hranilnicah, bili posestniki malih hišic, kar vse jih je napravilo ponosne in neodvisne. Njih žene in otroci so bili dobro oblečeni in dobro rejeni.

Vsa ta udobnost je bazirala na živahni produkciji premoga, vse življenje rudarskih revirjev je bilo osredotočeno v premogovnih rovih. Leta 1924. je bilo v Waleskih premogovnikih zaposlenih okoli 250.000 rudarjev, danes jih ni niti 180.000. Kje je ostalih 70.000? Nekateri so šli za drugim zaslužkom, mnogi so se izselili, a okoli 50.000 izmed njih je postalo žrtev angleške politike zadnjih štirih let. Med nami so, med nami životarijo, prosijo nas dela in kruha, a mi jim ne damo ne enega ne drugega.

Blaina ima 76% nezaposlenih, Aber-tillery nad 60% in mnogi drugi kraji še več. Mnogi tisoči so, ki ne prejema nikake brezposelne podpore in pri ob-lastvih na njih prošnje dosežejo samo zasmeh.

Stopimo v stanovanje takega brezposelnega rudarja. Vse je snažno in čisto kot vedno, a takoj nam pade pogled na praznino, marsikateri kos pohištva manjka. Kar je bilo boljšega, je izgnilo v skladišča zastavljalnice. Le pred-

Shaw (Shaw je eden izmed najbolj jasnih in razumnih ljudi današnjih pisateljev). Ogrska ni zastoj sklepala prijateljskih pogodb z Italijo, mnogo se je tam »koristnega« naučila in Mussolini ima v Horthyju vrednega posnemovavca.

V Španiji so dosedanje ministrstvo za vojno prekrstili in mu dali ime »ministrstvo za armado«. V odloku pravijo med drugim: Armada ima nalogo, da prepriča vojno, ne pa, da bi vojne izživela. — Najbolj gotovo orožje za preprečenje vojn pa bi bila kljub temu spreminjanju naslovov najbrže le splošna razorožitev. Vojni je namreč vseeno, ali so jo sklenili v ministrstvu za vojno ali v ministrstvu za armado.

Sport? V Nemčiji obstoja organizacija, podobna orjuni. Te dni je organizacija priredila velik »sportni dan«, ki pa je bil bolj podoben velikim vojaškim manevrom kot pa sportni prireditvi. Sportni dan »Stahlhelma« so tudi filmali. Filmska cenzura je predvajanje filma prepovedala, toda vojno ministrstvo je izjavilo, da zamenjava z redno armado ni mogoča. Filmska cenzura vseeno ni dovolila predvajati tega filma, češ, da je zamenjava pri vsakem nestrokovnjaku zelo lahko mogoča. »Stahlhelmovec« so bili popolnoma bojno opremljeni, kljub temu, da je določeno Nemčiji, koliko orožja sme izdelati. Razoroževanje v Nemčiji je res zelo do potankosti izvedeno...

Nemška papirna industrija. L. 1917. se je nahajalo v Nemčiji skupno 1013 papirnic (poedinih obratov). V teh je bilo zaposlenih 107.835 delavcev, med tem 1348 nedoletnih od 14 do 16 leta in 7 dečkov pod 14 leti. Poleg tega 19.651 delavk v starosti nad 16 in med temi 854 deklic od 14 do 16 leta. Vseh nameščenecv v papirni industriji je bilo 9.222, torej skupno z delavstvom zaposlenih v papirni industriji 117.057 oseb. Od prejšnjega leta je naraslo število delavstva za 8860, nameščenstva pa za 291.

Cene življenjskih potrebščin. Ako zaznamujemo predvojne cene življenjskih potrebščin s 100, tedaj so bile te cene v mesecu avgustu t. l. v posameznih državah sledeče: Francija 106, Nem. Avstrija 108, Italija 117, Ogrska 120.

Naročnikom.

ki nam dolgujejo naročnino za oktober in november, smo priložili danes položnice. — Prosimo, da nam vsak poleg zaostanka nakaže naročnino vsaj še za en, oziroma za dva meseca naprej. Skupno torej 15 dinarjev. Mnogo dela in stroškov pa nam prihrani, kdor nakaže naročnino za tri mesece naprej. Naročnikom pa, ki nam dolgujejo naročnino za več kot dva meseca nazaj, smo pa poslali opomine in položnice v kuvertah. Te še prav posebej prosimo, da nam nemudoma nakažejo na opominu nakazani znesek, da jim ne bo treba lista ustavljati. — Uprava.

meti, za katere zastavljalnica nič ne nudi, so ostali. Zena rudarja, upalih lic in vdrlih oči z drsajočim korakom bega sem in tja. Mali kričač se ji obeša za krilo, starejši prezebuje poleg ledenega štedilnika, pol leta staro dete pa se bolno zvija in vpije med kupom kunj.

Poldne je. Mož se priplazi iz ulice v sobo. Star ponos, nekdanja elastična hoja, samozavest, njegova mišičasta moč, vsega tega ni več, ostal je samo še spomin na prošle dni. Komaj da si upa pogledati ženi v obraz. Kot senca stopi žena k omari iz katere prinese par trdih skorij in ostanek margarine. To je dandanašnja hrana rudarja. In nikoli ni zadosti teh skromnih živil da bi si mogli utešiti glad.

V družinah, kjer mož rudar dela tri, ali celo samo dva dni v tednu, je za spoznanje boljše. Videl sem plačilne kuverte takih rudarjev in prijel sem se za glavo ko sem čital, 15 šilingov, 12 šilingov in celo samo 8 šilingov in 3 penice (207, 165, 112 Din; za angleške razmere komaj za kruh), med tem ko so leta 1923 in pred tem rudarji neredkokrat zaslužili po pet funtov (1380 Din) na teden in celo več.

Pa tudi v drugem oziru je brezposelnost velikanskega pomena. Občine ne morejo iztirjati davkov. Kajti, kjer nič ni, ni kaj vzeti. In ker občine nimajo rednih dohodkov, zaostaja delo, katero bi morale vršiti občine in departmenti. Nikjer se ne zida novih šol, niti toliko

nija 148, Nemčija 154, Kanada 157, Finska 158, Švica 161, Anglija, Irska, Švedska, Japonska, Severna Amerika 170, Norveška 193, Slovenija 118. — Ker pa življenjski standard ne zavisi samo od višine cen življenjskih potrebščin, ampak tudi od višine plače, zato bi z vpoštevanjem tega faktorja izgledala stvar precej drugačna tudi za Slovenijo.

Zalostno pismo.

Moj ljubi nečak!

Odkar sem ti zadnjokrat pisala, ti nisem poslala nobenega pisma več, zato ker smo se preselili in nisem vedela, kje naj te pismo najde in zdaj pa z veseljem vzamem pero v desno roko ter ti sporočam, da je tvoj stric Štefelin umrl nenadne smrti pred par dnevi, potem ko je več kot dva meseca ležal bolan in betežen.

Ubožec se je ves čas bolezi zvijal v krčih in tiho prenašal bolečine ter venomer kričal: »vode, vode!«. Nisem te mogla preje obvestiti o njegovi smrti, razun, da sem ti pisala z zadnjo pošto, ki je šla od tu dva dni preje predno je umrl. Ne vem, kaj je bil vzrok njegove smrti, mislim pa, da je bila vzrok njegova bolezen, ker ni bil zdrav zadnjih deset dni. Naj bo že kakor hoče, ko je izdihnil, ni imel zdravnik nobenega upanja več. Koliko je bil star, ti ni potreba pisati, ker sam veš, da bi bil o Kresu ravno 75 let, manj deset mesecev in če bi do takrat živel, bi bil ravno tri mesece mrtev.

Njegovo premoženje bo razdeljeno med najbližjega sorodnika, ki pa so vsi že davno pomrli, zato bova delila midva, mislim, in kar se tiče njegovega premoženja, ki je bilo zelo veliko, je bilo prodano za poravnavo dolgov, ostanek je pa zaigral pri kartah.

Jaz še nikoli nisem videla človeka, ki bi tako lepo zdravnika ubogal in tudi zdravniki so tako rekli. Dejal je, da mu je vseeno, ali je medicina grenka ali sladka, samo da ima okus po tropicnem. Ampak, revež ne bo nikdar več jedel ali pa pil in ti nimaš nobenega sorodnika na tem svetu kakor mene in tvoja dva bratranca, ki sta bila ubita v vojski.

Nič več ne morem pisati o teh žalostnih stvareh, zato bom zapečatila pismo s črnim pečatom. Pazi torej, da ne boš pečata zlomil, ko boš pismo odpiral in ne odpri ga dva ali tri dni potem, ko ga dobiš v roke. V tem času boš vsaj nekoliko pripravljen na žalostno novico. Ko bo Krašovec prišel v Ameriko, ga vprašaj po tem pismu in če ne bo vedel, katero je, pa mu reci, da ono, v katerem je opisana smrt tvojega strica in ki ima črn pečat.

Tvoja stara teta Lizabeta.

P. S. Ne piši, dokler tega pisma ne dobiš. Ko boš do tu sem prišel, ne beri več dalje dokler ti spet ne pišem.

nimajo gotovine, da bi že obstoječa poslopja vzdrževali, ceste razpadajo in celo zdravstvena služba ni več ista kot v dobi prosperitete. Na račun brezposelnosti so se občine zakopale v težke dolgove. Samo Rhonda Concil je najel 200 tisoč funtov posojila (55 milijonov Din).

Slabo oblečeno in sestradano prebivalstvo pa je najboljša podlaga raznim epidemijam, posebno še, kot sem že navedel, ker zdravstvena služba ni več na višku. V Monmouthshire so se leta 1926 pojavile koze baš vsled teh vzrokov in ena sama občina okuženega okraja je izdala nad 20.000 funtov (pet in pol milijona Din) za omejitve in zatiranje te nevarne kuge.

Anglija, mar ne vidiš v tem jasen mene, tekkel? Skušal sem v teh vrsticah podati kolikor mogoče popolno sliko današnjega položaja rudarskih rodbin, katerih največji siromaki so nedolžni otroci. Dodam naj samo še to, da je čisto naravno, da pri tem propadajo tudi trgovci in drugi, ki so tako rekoč odvisni le od rudarjevega zaslužka. Mnogi so že zaprli svoje prodajalne in vprašanje je, jih bodo li še kdaj odprli, ali nikoli več.

Iz tega Jenkinsovega opisa je razvidno, da tudi med bogatimi in svetovnimi gospodarji Angleži ni vse tako kot bi moralo biti in je tudi še daleč do ureditve pravičnega socialnega družabnega reda.

Dr. Fr. Debevec:

Vrste in oblike ietike.

Bolezen proletarskih otrok lahko nazivamo škrofulozo. Ta je na prvi pogled jetično obolenje kože, zlasti tam, kjer so pod kožo raztresene bezgavke: na vratu, na licu, okoli komolca, prednjem delu kolka, pa tudi na rokah in stopalih ter drugod.

Na označenih mestih opazujemo najprej oteklino, ki se zmehta, otvori, izteka potem bolj ali manj gost gnoj, oziroma je vse površje nekdanje oteklina ranasto-hrapavo, pokrito s sivimi gnojnimi skorjami, ki so nastale vsled posušitve gnojne izločevine. Te rane najdemo navadno istočasno na več mestih, (dokaz, da je celotno telo bolno!) in ne povzročajo bolečin.

Istočasno večidel najdemo tudi vnetje očne veznice in šarenice, a okolica oči, nosa, ust je rada krastasta (to je ekcem, vrsta kožnega vnetja).

Škrofulozne spremembe so najčešče pri otrocih, ki živijo v slabih življenjskih prilikah: v zaniknih, nesnažnih stanovanjih, ob slabi hrani itd. Jasno je, da mlada, nežna, doraščajoča telesa vsled škrofuloze močno trpe, zastajajo v rasti in duševnem razvoju, so res pravi revčki Andrejčki.

Kako škrofuloza pravzaprav nastane? Otroško telo se inficira s kužnimi klicami. Imelo je toliko moči, da težko obolenje spreči, toda popolnoma kužnih kalic ni moglo streti. Le-te se naselijo po bezgavkah in mezgovnicah (= ceveh, ki bezgavke spajajo), deloma pa krožijo s krvjo naokoli ter obtiče kjerkoli. Mlada pljuča od kraja bolj nerada jače obolje na tuberkulozi, poleg tega ravno bolezenske spremembe megovnega aparata (= bezgavke z mezgovnimi žilicami) do neke meje onemogočajo bolezen drugod, ker so se razvili protistrupi.

Vsled neposrednega prehoda boleznih od oteklih žlez in le-te spajajočih cevi,

ali pa vsled poljubne naselitve kužnih klic (in njih drobcev) v podkožni tkani, se razvije slika jetike kože in podkožja v obliki škrofuloze.

Poznamo pa še neko drugo vrsto kožne jetike: lupus. O tem drugič.

Razno.

Izvor hišnih števil. Običaj, da imajo hiše vsaka svojo številko, je nastal v Nemčiji. V Berlinu so leta 1795. prvič začeli dajati vsaki hiši posebno številko. No, ko so prišli do tisoč, so uvideli, da to ni baš praktično in so začeli hiše numerirati po ulicah. Na Dunaju so začeli leta 1803., v Parizu pa leta 1805.

Koliko židov je v Sloveniji. Po najnovejši statistiki ima cela Slovenija (brez Slov. Krajine) samo 39 židovskih rodbin, torej povprečno okoli 150 Židov.

Žene v sovjetski policiji. V Ljeningradu se prirejajo večerni tečaji, kjer se poučujejo ženske za vršenje policijske službe. V policijsko oficirsko šolo je vpisanih okoli 10 žensk.

Tudi Rusi proti žganju. Društvo, katerega cilj je borba proti alkoholizmu, je predložilo moskovskemu sovjetu obširen načrt, kako v Moskvi in moskovski guberniji omejiti trgovino z »vodko«. Društvo zahteva, da tudi oblasti začnejo ostrejšo borbo proti alkoholizmu. Leta 1928-29 se bo splošna prodaja »vodke« zmanjšala za 15 odstotkov. Moskovski sovjet bo zabranil prodajanje alkoholnih pijač v vseh parkih in drevoredih, kinematografih, občinskih poslopijih itd. V moskovski guberniji se namerava sezidati več bolnic za zdravljenje alkoholikov.

V Italiji je bil sodnijsko ustreljen voditelj komunistov. V tej državi je odpravljena smrtna kazen, razen za zločine, ki so naperjeni proti državi, kralju in — Mussoliniju.

Čitaj „Delavsko Pravico“!

Za kratek čas.

Nič poezije.

Na Bledu sta se spoznala. Bil je zadnji večer pred njegovim odhodom. V luninem svitu sta stala na verandi hotela in tedaj je položil levico na srce, z desno pa kazal proti zvezdam rekoč: »Predraga moja, ali bi ne marala jadrati z menoj tam gori na srebrnem oblaku v luninem sjaju, utripajočim zvezdicam nasproti v neskončnost — sama, ti in jaz, nihče drugi kot jaz in ti? In tam v brezmejnih višavah bi živela...«

»Ne, Radko, ne morem, modistinji sem obljubila, da pridem jutri dopoldan novi klobuk pomeriti,« ga je prekinila nepoetična oboževalka.

Boginja pravice. Pod Avstrijo se je ubogi slovenski kmet tožaril z bogatim nemškutarjem ter je pravdo izgubil.

Zunaj na hodniku je opazil kmet nekak kip ter vprašal vratarja, koga kip predstavlja. — Vratar: »To je boginja pravice.« — Kmet: »Sedaj mi je jasno, da sem moral izgubiti pravdo, kajti če je pravica na hodniku, ne more biti v sodni dvorani.«

Na kmetih. Gospa na letovišču reče kmetici: »Vaš fantek je pa zelo boječ!« — Kmetica: »To ima že od rojstva!« — Gospa: »Kako to?« — Kmetica: »Da si že na svet ni upal sam!« — Gospa: »Ne razumem!« — Kmetica: »No, on je eden od dvojčkov!«

Vrednost denarja. Za 100 nemških mark dobiš 1355 Din, za 100 avstrijskih šilingov 798.50 Din, za 1 dolar 56.78 D., za 100 francoskih frankov 221.37 Din, za 100 češkoslovaških kron 168.27 Din, za 100 lir 296.91 Din.

Naročajte »Delavski koledarček!«

Telefon št. 20 16.

Ustanovljena l. 1889.

Poštni ček 10.533.

Mestna hranilnica ljubljanska

(Gradska štedionica) Ljubljana Prešernova ulica

Stanje vložnega denarja nad 300 milijonov dinarjev

Stanje vložnega denarja nad 1.200 milijonov kron

sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun, in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti.

Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nalagajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar tu popolnoma varen.

Iz vse svoje duše

René Bazin

Poslovenil Niko Kuret

V prvem nadstropju trak iz rdečih plošč, slamovka pred vrati, meden ročaj za zvonec: stanovanje gospe Logerettejeve. Še en konček stopnic, druga slamovka, zajčja noga na koncu vrvice: Henrietta odpre vrata in vstopi. Močan hripav glas reče:

»Spet čez uro nočoj! Smrti ti želim, primaruha.«

Ona odgovori smeje:

»Kaj še, stric! Hči markize du Muel se moži, pa je bilo treba dokončati klobuke!«

»Markiza, ah, kajpak!«

Eloi Madiot je često ponavljal besede ljudi, ki se je z njimi pogovarjal. Bila je pač zgolj navada starega bobnarja, ki ponavadi ni pomenjala nič posebnega. To pot pa, ko je dekletu strica naglo poljubilo, šlo mimo njega preko sobe in stopilo v sosedno sobo — v čedno svojo sobico —, da odloži dežnik, klobuk in rokavice, je Madiotju vzšla misel. Ko je ponovil besedo »markiza«, je hotel reči: »Poznam samo eno; ta si ti, mala, ki sem te vzgojil. Ti odtehtaš vse po prijaznosti in po lepoti. Vesel sem, da te spet vidim!« Njegove pordele oči so še naprej gledale vrata, ki je bila Henrietta skoznje pravkar izginila.

Sedel je ob malem štedilniku, ki so ga bili namestili v kaminu. Prav visoko na kaminu je gorela petrolejka prav ozkega stenja. Njena luč je padala v jarkem stožcu na stol, ki je na njem počival Madiot, na mizo, kjer je bilo pogrnjeno za Henrietto, in na petnajstoroč razpokanih plošč, ki so z njimi bila tla tlakovana. Mož je imel kot opeka rdeč obraz, belo dlako in močan in razoran nos. Pod štrlečimi lasmi na vrtincih in med dlakami se je kazala tu pa tam rdeča polt kakor bi s čopičem potegnil. Madiot je slišal staremu pastirju, ki mu je veter z gora utrdil in ustrojil vse telo. Že pri vojakih je bil videti lenoben in brez pobude. Bil je človek, ki je bil vedno pokoren. Misel se je pri njem vzbujala počasi. A često so se mu ob eni besedi oči orosile in si presodil, da je v neizobraženem možu nežnosti in celo rahločutno srce.

To pot ga je ganil Henriettin prihod. Ni bil vstal kot ponavadi, da bi jo objel, to pa radi svoje bolne leve roke, ki mu jo je pred petimi tedni na pol zdrobil kup polnih zabojev, ki se je bil podrl nanj. Nosil je roko v obezi in v sanki iz rdečega bombazastega prešitega robca na jopiču. A dovolj je bilo, da je dekletu stopilo v sobo, pa je pozabil, kako počasi je tekel ta dan, ki ga je bil prebil v družbi z bolečino. Sklonjen je poslušal

šum Henriettinih korakov po podu — zakaj Henriettina soba je bila parketirana —, zvenk klobukove igle, ki je padla v kozarec, in drsenje svilene podloge po stolovem naslonjalu.

»Kako vam kaj gre nočoj, stric?«

»Malo bolje, mala, ker si ti tu.«

Vsaj sam ni več trpel.

Prav v njegovi bližini pa je spokojno počivala črta, ki jo je luč svetiljke risala na tlak. Onkraj tega toplega in živega kota se je raztezala malo da ne gola soba. Opravo ji je tvorila samo lesena postelja na levi z rdečimi zastori, ki jo je krasilo dvoje volnenih epolet, dalje kamenotisk, predstavljajoč Napoleona I., Napoleona III. in cesarskega princa, vse v istem lovorjevem vencu. Drugi kamenotisk je predstavljal maršala Bugeaudja. Na tretjem si videl predvsem dim okrog ladij, ki obstreljujejo mesto. Bilo je to zavetje Alžira. Malo naprej je bila v okviru odslovice iz vojaške službe: širina let lepega obnašanja brez prikova. Luč je neznatno umirala po stenah. In prav na koncu se je odpiral temno moder četverkotnik z nedoločnimi zlatimi pikami: okno in jasno nočno nebo.

Dekle se je vrnilo. Narahlo si je s prsti popravljal kodrčke svojih zlatih las, ki jih je bila nagla hoja zmedla. Svojevrstno je bilo nasprotje med koketno njeno kretnjo in med preprostim značajem stanovanja pa med obrazom starega vojaka.

»Antoina sem videl,« pravi stric.

»Ah! Pa je prišel?«

»Ne, saj veš... Na zrak sem bil šel po pristanu: srečal sem ga.«

»Kaj vam je rekel? Je modroval kot ponavadi?«

»Rekel mi je, da je srečal Lemariéjevega sina, da bi moral jaz še enkrat zahtevati svojo pokojnino, da jo moram zahtevati prav gotovo še v ponedeljek.«

»Na vašem mestu, stric Madiot, bi pač pustila pri miru to pokojnino, če vam je dati ne marajo! Mar midva nisva kar srečna? Če že vi več ne morete delati, pa delam jaz za dva.«

»Seveda, seveda, mala... Močno jezen je pač bil.«

Ni pa Madiot priznaval, da se je svojega nečaka bal. Pomišljal si je, preden bi vznevoljil zlobnega, prepirljivega fanta, za katerega mu je bilo tako malo.

Henrietta je sedla. Poznala je že zdavnaj do potankosti to vprašanje pokojnine, ki bi jo bilo treba dobiti. A ljubila je strica Madiota. Predno je dela žlico v juho, se je nasmehnila staremu iz usmiljenja, pa tudi iz hvaležnosti. Storila je celo, kakor da jo stvar zanima:

»Dajte,« je rekla veselo, »pa mi povejte to reč.«

V.

Vreme je bilo krasno, čudovito. Življenja je bilo obilo v čistem vzduhu. Pri vsakem dihu je šlo globoko do dna prsi in telo, ki je za življenje zaznalo, je odgovorilo z veselimi vztrepetom. Karkoli je imelo peroti, je zapuščalo gnezdo, votlino, ponočno zavetišče. Pomorščaki so se na glas klicali po obali in odmeva je bilo več kot po navadi. Skozi Henriettino okno je prihajala sapa, ki je z vonjem polnila sobo, prihajal je smeh, prihajali so odtrgani stavki mimoidočih, klici ptičev-hudournikov, ki so bili na lovu za mršesom, prihajalo je vse veselje ulice, ki je pravilo: »Tak pridi vendar!« Dekle je dobro slišalo. Bila je pripravljena. Imela je solnčnik na roki in koprenico pritrjeno na klobuku, ki ga je krasilo dvoje golobjih peroti in ji je pristojal tako lepo. Stric je bil odšel že zgodaj zjutraj po svojih potih po pristanišču. Hodil je po njih vso nedeljo. Čakala je in hodila iz ene sobe v drugo, nestrpna je stopala včasih k odprtemu oknu in pomislila: »Kako lepo solnce! Prava škoda, da bi ga človek zamudil!«

Kam bi šla? Načrt je bila določila že zdavnaj. Šla bo k Loutrelomvi za Loiro. Obljubila je bila tako materi Loutrelomvi, ženi daleč naokrog, od Thonareja do Basse-Indre, najbolj slovečega ribiča na jegulje. Kako lepa bo pot, kako vesel prihod in kako sladka vrnitev v hladu in pojemajoči luči večerov, ki jim konca ni!

Proti poldesetim je zaslišala s topnišča glas stranke iz prvega nadstropja, ki je odgovarjal:

»Više zgoraj, gospodična! Potegnite za zajčjo nogo!«

Zvonec je plašno zazvonil. Naznanil je revežovo roko. Henrietta je šla odpirat. Enako usmiljenje, kot se je je bilo polastilo sinoči, je zadušilo v njej vsako drugo čustvo. Marija Schwarzova je imela še vedno oni brezupni obraz, ki ji je bil prišel celo v navado, trde poteze in tiste oči, ki se je zdelo, da samo vprašujejo, kdaj udari nad njo nova nesreča.

»Prišla sem,« je rekla preprosto. »Kaj ne, da nisem sprejeta?«

Henrietta jo je bila privedla do srede stričeve sobe pred okno. Držala jo je za roko in zrla vanjo, upiraje svoje svetle oči v one tako temne, ki dneva vanje ni bilo.

»Seveda ste! Dosegla sem. Teško je šlo.«

Marija ni trenila z obrazom in je odgovorila kakor nekdo, ki je lačen in mu nekdo nedoločno obljublja kruha:

»Kdaj pa nastopim?«

»Jutri, jutri, v ponedeljek greste z mano.«

Tedaj je Henrietta začutila, da mrtva in vlažna roka, ki jo drži v svoji, vztrepetava in drhti. Videla je, kako se iz dna motnega brezdnega teh oči dviga plamen.